

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
21/00592-2

Saksbehandler:
Anne-Stine Solberg

Dato:
16. september 2021

Høyringsvar – forslag om tilsyn med omsorga for einslege mindreårige som bur i asylmottak

Barneombudet viser til høyringsnotat datert 25.6.2021 med forslag om lov- og forskriftsfesting av tilsyn med omsorga for einslege mindreårige som bur i mottak.

Vi støttar forslaget. Det er svært positivt at departementet foreslår eit uavhengig tilsyn med omsorga for einslege mindreårige i mottak. Statsforvaltaren og Helsetilsynet har tilsvarande tilsynsroller i andre sektorar, og kunnskapen og erfaringa dei har, kan ha overføringsverdi til einslege mindreårige i mottak.

Vi har merka oss at departementet ikkje ønskjer å etablere ei generell tilsynsordning for alle asylmottak no, og ser at det kan vere grunnar som talar for dette, og at einslege mindreårige i mottak er ei særleg sårbar gruppe.

Likevel viser NTNUs levekårsundersøking om barn i asylsøkjarsfasen (2015)¹ at også barn i barnefamiliar kan vere i ein svært sårbar situasjon. Ein del av barna i denne gruppa blir buande svært lenge i mottak, og vil derfor kunne ta større skade av buforholda sjølv om dei er saman med omsorgspersonane sine. Når departementet ikkje ønskjer å foreslå eit statleg tilsyn for denne gruppa barn, tilrår Barneombudet å sjå på alternative løysingar som sikrar dei trygge og gode oppvekstvilkår.

Vi har følgjande merknader til forslaget som er utdjupa nærare under:

1. Omsorga for einslege mindreårige asylsøklarar bør overførast til barnevernet, på linje med omsorga for andre barn utan omsorgspersonar i Noreg. På denne måten kan vi sikre likeverdige omsorg i tråd med tilrådingar frå ulike FN-komitear.
2. Forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjonar for omsorg og behandling har fleire krav som ikkje skal gjelde for tilsyn med asylmottak. Det kan derfor vere nyttig å gå gjennom og harmonisere forslaga til forskrift om statleg tilsyn med omsorga for einslege mindreårige som bur i asylmottak, og forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjonar for omsorg og behandling.

¹https://www.udi.no/globalassets/global/forskning-fou_i/asylmottak/laevekar_for_barn_i_asylsoekerfasen.pdf

3. Det er viktig å gjere tilsynsordninga kjend blant einslege mindreårige i mottak. Det er positivt at departementet foreslår å forskriftsfeste dette, men det bør gjerast tydeleg at plikta òg gjeld utanom tilsynsbesøk.
4. Departementet bør forskriftsfeste at tilsynet må bruke tolk ved gjennomføring av tilsyn.

Omsorga for einslege mindreårige asylsøkjjarar bør overførast til barnevernet

Barneombodet og ei rekkje andre aktørar har teke til orde for at barnevernet bør ha omsorgsansvaret for einslege mindreårige asylsøkjjarar, også dei over 15 år. Grunngevinga for dette er å unngå diskriminering ved at alle barn utan omsorgspersonar i Noreg er omfatta av det same regelverket, uavhengig av opphaldsstatusen og alderen til barnet. Norsk praksis, der Utlendingsdirektoratet (UDI) har omsorgsansvaret for einslege mindreårige over 15 år, har vore kritisert for å vere diskriminerande av blant andre FNs menneskerettskomité og FNs torturkomité. Vi viser til ein fullstendig gjennomgang av dette i [titledgare høyringssvar frå oss om forskriftsregulering av omsorga for einslege mindreårige asylsøkjjarar mellom 15 og 18 år i mottak](#).

Ei utfordring ved å regulere omsorga for ei bestemd gruppe barn i eit eige regelverk slik myndighetene legg opp til når det gjeld omsorga for einslege mindreårige mellom 15 og 18 år, er at det er vanskeleg å sikre at omsorga faktisk er likeverdig. Tilsyn kan vere med på å sikre dette i større grad, og derfor er det svært positivt at departementet foreslår ei tilsynsordning som liknar ordninga i barnevernet. Samtidig finst det jo allereie eit tilsynssystem for barnevernet som ein kunne nytta seg av, framfor å innføre eit parallelt system som er nesten likt, men ikkje heilt. Dette inneber ein risiko for forskjellsbehandling (sjå meir om dette under punktet om forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjonar under).

Barneombodet vil endå ein gong påpeike at det primære standpunktet vårt er at omsorga for einslege mindreårige asylsøkjjarar over 15 år bør overførast til barnevernet, slik at ein sikrar ein likeverdig standard på omsorga. Dette vil òg sikre at tilsynet med alle barn under offentleg omsorg som bur i institusjonar, er basert på det same regelverket og dei same standardane.

Viktige avvik frå tilsynsreglane for barnevernsinstitusjonar er ikkje drøfta i høyringsnotatet

Forslag til § 2 i forskrift om statleg tilsyn med omsorga for einslege mindreårige som bur i asylmottak, gjeld sjølve tilsynsbesøket. Føresegna har ein parallell i § 8 i forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjonar for omsorg og behandling. Det er likevel fleire forskjellar mellom forskriftsføresegnene som vi ikkje kan sjå er drøfta i høyringsnotatet. To slike forskjellar som kan bidra til kvalitetsforskjellar mellom tilsyn med barnevernsinstitusjonar og tilsyn med asylmottak, er:

- I barnevernsinstitusjonar stiller forskrifta krav om minimum to tilsynsbesøk per år, minst eitt av dei umeldt. I asylmottak blir det ikkje stilt krav om eit visst tal besøk per år, og heller ikkje om at det skal gjennomførast umelde besøk.
- I barnevernsinstitusjonar skal tilsynet ta kontakt med «det enkelte barn», mens i asylmottak held det at tilsynet har «kontakt med både enslige mindreårige og ansatte».

Forskjellane kan ha betydning på fleire måtar. For det første vil tilsynet bli utført av dei same personane i embetet som får denne oppgåva. Når forskrifta på det eine området stiller klare krav til metode og hyppigheit, medan dette er overlata til tilsynsmyndigheita på det andre området, vil det kunne føre til at embeta prioriterer tilsyn med barnevernsinstitusjonar (som er pålagt gjennom forskrifta) høgare enn tilsyn med mottak. Det er òg stor forskjell på melde og umelde tilsyn. Umelde tilsyn kan avdekkje heilt andre manglar enn eit tilsyn der mottaksleiinga har fått tid til å

førebu seg. Når det gjeld kontakt med bebuarar ved tilsyn, er det viktig at forskrifta sikrar at alle einslege mindreårige i mottak der det blir gjennomført tilsyn, blir kontakta av tilsynet, og at det ikkje blir gjennomført samtalar med berre eit utval (men ungdommane står sjølvstøtt sjølve fritt til å la vere å snakke med tilsynet). Formuleringa i forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjonar for omsorg og behandling § 8 verkar meir eigna til å sikre dette.

Her har vi sett på det vi meiner er to viktige forskjellar mellom forskriftene om tilsyn med høvesvis barnevernsinstitusjonar og asylmottak. Det kan vere fleire forskjellar mellom forskriftene som det er viktig å vurdere for å sikre at tilsynet med omsorgstilbodet blir like godt for barn i mottak som for barn i barnevernsinstitusjon. Vi tilrår derfor departementet å gå gjennom og harmonisere forslag til forskrift om statleg tilsyn med omsorga for einslege mindreårige som bur i asylmottak, og forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjonar for omsorg og behandling.

Tilsynsordninga må gjerast kjend blant einslege mindreårige

Det er svært positivt at departementet foreslår å forskriftsfeste at Statsforvaltaren skal gi einslege mindreårige som bur i asylmottak, informasjon om at dei kan ta kontakt med Statsforvaltaren utanom tilsynsbesøket. Slik informasjon må gjerast tilgjengeleg på relevante språk. I departementsforslaget til forskrift er plikta til informasjon plassert under føresegna om tilsynsbesøk. Barneombudet meiner at plikta bør gå vidare enn dette, og at Statsforvaltaren må sikre at informasjon om tilsynet og korleis dei kan kontaktast, er tilgjengeleg i alle mottak der det bur einslege mindreårige, slik at også bebuarar som bur i mottak som ikkje får tilsynsbesøk, kan ta kontakt for å få råd og rettleiing eller varsle om kritikkverdige forhold ved omsorgssituasjonen. Tilsvarande bør alle representantar for einslege mindreårige asylsøklarar få opplæring om tilsynsordninga og informasjon om moglegheita til å ta kontakt på vegner av den einslege mindreårige. Dette bør gå klart fram av forskrifta.

Bruk av tolk

Tolkelova § 6 pålegg offentlege organ å bruke tolk når det er nødvendig for å sikre omsynet til rettstryggleik eller for å yte forsvarleg hjelp og teneste. Dette vil i svært mange tilfelle gjelde ved samtalar med einslege mindreårige i mottak. Etter det vi kan sjå, er ikkje dette drøfta i høyringsnotatet, og departementet foreslår ikkje ei føresegn i forskrifta som pålegg bruk av tolk i samtalar med einslege mindreårige under tilsynsbesøk. Barneombudet tilrår at departementet klargjer plikta til å bruke tolk i forskrifta, og at plikta blir utdjupa i tilsynsrettleiarar.

Med vennleg helsing

Camilla Kayed
fagsjef

Anders Prydz Cameron
seniorrådgivar

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Karl Johans gate 7,
0154 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo